

ЛЕГА О.В., кандидат економічних наук, доцент,
ЯЛОВЕГА Л.В., кандидат економічних наук, старший викладач,
Полтавська державна аграрна академія

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

Лега О.В., Яловега Л.В. *Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації*

Метою статті є визначення основних напрямів ефективного використання системи «1С: Підприємство 8.2» стосовно автоматизації обліку витрат виробництва та калькулювання продукції (робіт, послуг) у сільськогосподарських підприємствах.

Для вивчення теоретико-методичних аспектів відображення обліку витрат виробництва в інформаційному середовищі застосовувалися методи індукції та дедукції.

Розглянуто основні етапи автоматизації обліку витрат та калькулювання продукції у системі «1С: Підприємство 8.2»: довідники; основні первинні та звітні машинограми, що забезпечують процес формування та калькулювання собівартості продукції. Автоматизація обліку витрат виробництва з використанням програмного продукту «1С: Підприємство 8.2» дозволяє отримати достовірну і найбільш повну інформацію для прийняття стратегічних рішень.

Ключові слова: витрати, виробництво, калькуляція, автоматизація обліку, продукція.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Наявність спільного інформаційного масиву уможливило оперативний збір, обробку, аналіз та подання необхідної облікової інформації для потреб управління підприємством. Враховуючи галузеві особливості аграрних підприємств, значна їх кількість використовує програмний продукт «1С: Підприємство» – призначений для вирішення широкого спектру задач автоматизації обліку.

Однією з головних сфер діяльності аграрних підприємств є процес виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, що потребує певних витрат і відповідно правильного відображення їх в обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних аспектів обліку витрат виробництва та калькулювання продукції (робіт, послуг) зробили вітчизняні науковці, зокрема М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, В. В. Сопко та ін. Різноманітні аспекти автоматизації облікових процесів розглянуто у працях В. П. Завгороднього, О. В. Клименка, Л. О. Терещенка, М. М. Матюхи, В. Д. Шквіра та ін. Проте наразі недостатньо вивченими залишаються теоретико-методичні підходи до

застосування інформаційних технологій в обліку витрат виробництва та калькулювання продукції. Тому дослідження особливостей автоматизації обліку витрат виробництва у автоматизованій системі бухгалтерського обліку «1С: Підприємство 8.2», конфігурація «Бухгалтерія для України» є актуальними для забезпечення ефективного розвитку аграрних підприємств, що і обумовили вибір теми, структури та напрямів дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення основних напрямів ефективного використання системи «1С: Підприємство 8.2» стосовно автоматизації обліку витрат виробництва та калькулювання продукції (робіт, послуг) у сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Побудова системи калькулювання витрат та здійснення виробничої діяльності стосовно виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг) є необхідним елементом повного й достовірного узагальнення інформації про фінансово-господарську діяльність аграрного підприємства. Незважаючи на те, що програмний продукт «1С: Підприємство 8.2» не призначений для розрахунку фактичної собівартості у великих підприємствах із складним методом обліку й розподілу витрат, система дає

можливість використовувати спеціалізовані рішення, зокрема, «1С: Управління виробничим підприємством», що забезпечує якісний облік і розподіл витрат для невеликих і середніх підприємств.

Облік витрат виробництва ґрунтується на загальних принципах бухгалтерського обліку, що регламентуються вітчизняними нормативними актами (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО «Витрати» та галузевими методичними рекомендаціями з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).

Автоматизація обліку витрат виробництва охоплює широку сферу трудомістких операцій, зокрема: групування витрат; визначення планової та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва; облік відхилень від норм витрат; формування кореспонденції рахунків й відображення її на рахунках синтетичного та аналітичного обліку. Специфікою автоматизації обліку витрат виробництва є те, що загальним інформаційним масивом є дані, отримані з інших облікових ділянок (заробітної плати, матеріалів тощо) [3, с. 210].

У системі «1С: Підприємство 8.2» облік витрат виробництва та калькулювання продукції розпочинається з налаштування облікової політики підприємства. Важливими складовими формування основних положень облікової політики в частині витрат виробництва є: метод розподілу витрат на прямі (23 «Виробництво») і непрямі (91 «Загальновиробничі витрати»); порядок закриття рахунків; спосіб розрахунку собівартості готової продукції й напівфабрикатів.

Для отримання детальної інформації щодо обліку витрат виробництва у системі «1С: Підприємство 8.2» передбачено ведення аналітичного обліку, який здійснюється за допомогою спеціального механізму «субконто», що є певним набором однотипних об'єктів обліку. Програма «1С: Підприємство 8.2» дає можливість поповнювати перелік необхідних довідників типової конфігурації.

Довідники – це спеціальні засоби, що забезпечують ведення списків однотипних облікових об'єктів та зберігання параметрів,

що характеризують ці об'єкти. Всі об'єкти довідника мають свій унікальний код, який уможливорює програмі їх ідентифікувати, незалежно від значень інших параметрів, у тому числі й назви. Зазвичай, кожному виду субконто відповідає окремий довідник [2].

Основними довідниками, що містять інформацію стосовно обліку витрат виробництва та калькулювання продукції (робіт, послуг) є:

- «*Статті витрат*». Довідник відповідає за класифікацію витрат за економічними елементами та розподіл загальновиробничих витрат;

- «*Номенклатура*», де зосереджено інформацію щодо коду, повного найменування, класу та типу позиції товарно-матеріальних цінностей (запасів). Довідник забезпечує організацію аналітичного обліку у розрізі номенклатурних груп, що дає можливість нагромаджувати витрати за об'єктами обліку. У номенклатурну групу, здебільшого, об'єднують продукцію, що має однакову структуру собівартості. За кожним видом продукції закріплюється номенклатурна група і фіксується основне призначення у виробництві;

- «*Номенклатурна група*». Довідник містить перелік нормативних груп (видів продукції, робіт, послуг) у розрізі яких передбачено ведення синтетичного обліку;

- «*Технологічні операції*». Довідник містить перелік усіх виробничих операцій, що виконуються на підприємстві, зокрема норму часу, що є довідковим значенням і використовується у розрахунках заробітної плати працівникам.

Протягом всього виробничого процесу здійснюється накопичення матеріальних витрат. Для цього у типовій конфігурації системи «1С: Підприємство 8.2» використовуються первинні документи різних облікових ділянок. Так, зокрема, для фіксації домовленості з постачальником щодо придбання матеріалів використовується документ «Рахунок на оплату постачальника», що може бути підставою для його оплати й отримання. Залежно від способу оплати на основі даного документа можна виписати або «Видатковий касовий ордер» (оплата готівкою), або «Платіжне доручення» (безготівкова оплата). Водночас отримана податкова накладна

вносяться до програми за допомогою документа «Реєстрація вхідного податкового документа», що є підставою для запису в реєстрі податкових накладних.

Надходження сировини й матеріалів на склад, за умови готівкової оплати, фіксується документом «Авансовий звіт», за умови безготівкової оплати – документом «Надходження товарів і послуг». Для цього заздалегідь обирається вид операції, що сприяє автоматичному формуванню назви документа та його табличної частини.

Передача матеріалів і напівфабрикатів у виробництво відображується документом «Вимога-накладна». Вартість матеріалів, внесених до табличної частини документа, списується на витрати виробництва. Водночас у цьому документі можна відобразити різні види витрат: прямі виробничі та загальновиробничі, адміністративні та витрати на збут (закладка «Рахунки витрат»). У бухгалтерському обліку вони відповідають списанню вартості матеріалів на відповідні рахунки.

Перелік матеріалів, зазначених у документі, прив'язується до певної номенклатурної групи, що визначає аналітику витрат (закладка «Рахунки витрат»). Розподіл загальновиробничих витрат при розрахунку собівартості готової продукції буде виконано саме на цю номенклатурну групу, водночас обирається підрозділ, на витрати якого списуватимуться матеріали, передані у виробництво.

Однією з вагомих статей у загальній структурі витрат виробництва, є стаття – «Заробітна плата виробничого персоналу». Для розрахунку погодинної системи оплати праці використовують документ «Нарахування зарплати працівникам підприємства» («Розрахунок зарплати підприємства» – «Розрахунок зарплати» – «Документи з нарахування заробітної плати»).

Для розрахунку заробітної плати за відрядною формою оплати праці використовують документ «Відрядний наряд на виконані роботи» («Розрахунок зарплати підприємства» – «Розрахунок зарплати» – «Первинні документи» – «Відрядні наряди»).

Типова конфігурація «1С: Підприємство 8.2» дає можливість:

– розраховувати заробітну плату за виконані згідно нарядів обсяги робіт,

застосовуючи відрядні розцінки;

– розподіляти загальні суми вартості виконаних робіт за нарядами між працівниками.

Для зберігання відрядних розцінок за виконані роботи використовують аналітичні дані елементу довідника «Технологічні операції». Результатом розрахунку за відрядним нарядом є суми заробітку в розрізі працівників. Ця інформація використовується у кінцевому розрахунку заробітної плати за допомогою документа «Нарахування зарплати працівникам підприємства». У табличній частині цього документа за кожним працівником формується окремий рядок із видом розрахунку «Оплата за виробничими нарядами», сума за яким – це підсумок всіх відрядних нарядів працівника.

Наступною статтею витрат виробництва є стаття «Амортизація необоротних активів задіяних у процесі виробництва». Нарахування амортизації основних засобів виконується у документі «Закриття місяця». Насамперед для обліку амортизації основних засобів необхідно додати новий документ у якому вказується дата останнього дня місяця і обирається час доби (формування документа на кінець дня (23:59:58), залишаючи одну секунду для формування документа «Визначення фінансових результатів»). Для нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів активується вся група «Нарахування амортизації основних засобів», потім натискається кнопка «Ок». Для контролю нарахувань амортизації основних засобів необхідно проглянути відомість з нарахування амортизації за визначений період (меню «Основні засоби» – «Відомість амортизації основних засобів за період» (бухгалтерський облік)).

Виробничі підсумки виробництва продукції щодня повинні вноситися до інформаційної бази документом «Звіт виробництва за зміну». Реквізитами документа є: склад, підрозділ підприємства, продукція (послуга), що є обов'язковими для заповнення та вибираються з відповідних довідників.

Планове використання матеріалів на виробництво продукції та розрахункові залишки у незавершеному виробництві програма визначає автоматично. На

спеціальній закладці «Послуги» зазначаються відомості про «внутрішні» послуги, надані іншому підрозділу підприємства, а на закладці «Зворотні відходи» – відомості про зворотні відходи, що утворилися під час виробництва продукції.

Особливий вид виробничого процесу – надання послуг виробничого характеру, внаслідок яких не з'являються матеріальні цінності. Результати цього виробничого процесу вносять до інформаційної бази програми документом «Акт про надання послуг виробничого характеру».

Облік готової продукції у типовій конфігурації «1С: Підприємство 8.2» відображається за попередньою (плановою) собівартістю. Планова собівартість може задаватися користувачем ручним способом або формуватися за замовчуванням. Випуск готової продукції, напівфабрикатів та їх оприбуткування на склад оформляється документом «Звіт виробництва за зміну» (закладка «Продукція») [3]. Обов'язковими реквізитами даного документа є: планова собівартість, пропорційно якої в подальшому розраховується фактична собівартість; місце зберігання оприбуткованої готової продукції; рахунок обліку витрат виробництва (субрахунок рахунку 23) та виробничий підрозділ. У разі списання готової продукції з рахунку 26 «Готова продукція» сума відхилень фактичної виробничої собівартості від планової, визначається у відсотку, що обчислюється як відношення відхилень на залишок готової продукції на початок місяця та відхилень по продукції, що оприбуткована на склад протягом місяця, до вартості продукції за обліковими цінами [3]. Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами, що відноситься до реалізованої продукції, відображається за кредитом рахунку 26 «Готова продукція» і дебетом відповідних рахунків. Аналітичний облік готової продукції ведеться за видами продукції.

Розрахунок фактичної собівартості здійснюється у кінці звітного періоду операцією «Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)» документу

«Закриття місяця». Розрахунок фактичної собівартості виробленої продукції здійснюється із врахуванням початкових залишків незавершеного виробництва, фактичних витрат виробництва звітного періоду та залишків незавершеного виробництва на кінець звітного періоду, вказаних у документі «Інвентаризація незавершеного виробництва». Розрахунок здійснюється пропорційно плановій собівартості у декілька етапів: визначення порядку закриття переділів; розрахунок собівартості об'єктів випуску за прямими витратами основного та допоміжного виробництв за кожним переділом; формування коригуючих проводок за напрямками випуску; розподіл загальновиробничих витрат, тобто закриття рахунку 91 і розрахунок собівартості об'єктів випуску з врахуванням загальновиробничих витрат; формування коригуючих проводок за напрямками випуску [6]. Після розрахунку собівартості за прямими витратами здійснюється розподіл загальновиробничих витрат, що розподіляються за номенклатурними групами пропорційно до встановленої користувачем бази розподілу. База розподілу прописується у реєстр відомостей «Методи розподілу непрямих витрат організацій» [3 с, 216].

Послідовність розрахунку собівартості готової продукції у системі «1С: Підприємство 8.2» представлено на рис. 1.

Для деталізації розподілу витрат за бухгалтерським та податковим обліком формується довідка-розрахунок у пункті «Калькуляція» (меню «Звіти»).

У «1С: Підприємство 8.2» передбачено формування стандартних звітів, призначених для отримання даних за залишками й оборотами рахунків, субконто за кореспонденцією рахунків у різних розрізах для бухгалтерського та податкового обліку. Основним внутрішнім звітом є «Оборотно-сальдова відомість», який формується у вигляді таблиці, за кожним рядком якого виведена інформація, що відноситься до певного рахунку бухгалтерського обліку. Рахунки впорядковані у порядку зростання номерів.

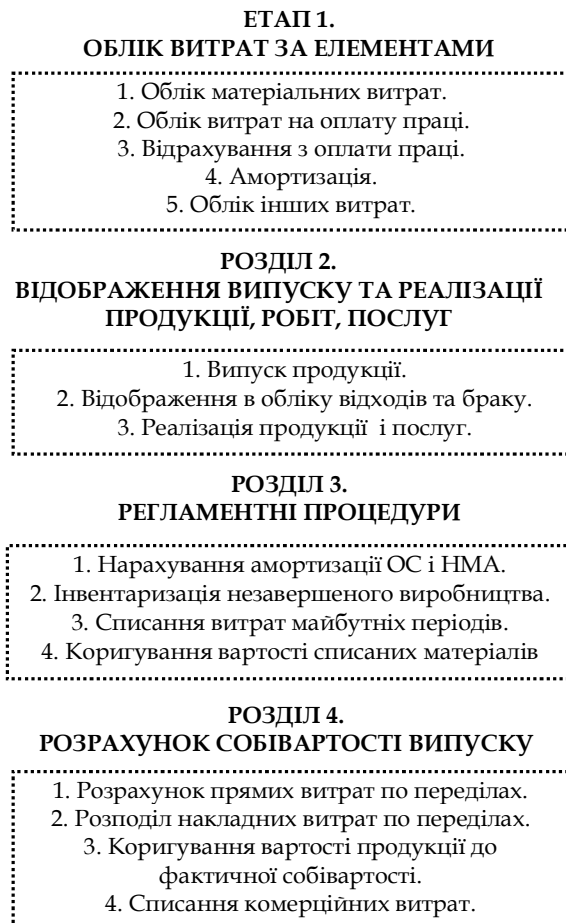

Рис. 1. Етапи розрахунку фактичної собівартості продукції у «1С: Підприємство 8.2»

Для відображення інформації про підсумки щодо обліку витрат та калькулювання продукції можна сформувані наступні стандартні звіти: «Оборотно-сальдова відомість за рахунком», «Аналіз рахунку», «Аналіз субконто», «Картка рахунку», «Головна книга» тощо.

Висновки. Автоматизація системи бухгалтерського обліку уможливило істотно полегшити працю бухгалтера, позбавити його трудомісткої роботи, підвищити

оперативність й точність облікової інформації, дає можливість поглибити проведення розрахунків економічного і фінансового аналізу роботи підприємства для прийняття відповідних управлінських рішень. Наразі найбільш ефективним для аграрних підприємств є використання продукту «1С: Підприємство 8.2», що забезпечує найбільш повний спектр можливостей для ведення обліку на підприємстві.

Література

1. Бутинець Ф. Ф. Інформаційні системи і технології в обліку: [підруч. для студ. ВНЗ] / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, В. В. Євдокимов, С. Ф. Легенчук. – [3 вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 468 с.
2. Клименко В. О. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. О. Клименко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
3. Лучик С. Д. Особливості автоматизації обліку витрат виробництва / С. Д. Лучик // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. – 2014. – Вип. IV (56). – С. 209 – 217.
4. Методичні рекомендації з планування, обліку і

- калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств № 132 від 18 трав. 2001 р. / Закони України. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 7 лют. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Осмятченко В. О. Електронне документування у бухгалтерському обліку / В. О. Осмятченко, М. М. Матюха // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – Вип. 2 (88). – С. 98-108.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31 груд. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

8. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку: [навч. посіб.] / Л. О. Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 187 с.

9. Виробництво в «1С: Бухгалтерії 8.1» [Електронний ресурс] / Автоматично з Дт-Кт. – 2011. – № 11. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/4cid0869.html>.

References

1. Butinec' F.F., Davidjuk T.V., Evdokimov V.V., Legenchuk S.F. (2007). *Informacijni sistemi i tehnologii v obliku* [Information systems and technology in accounting]. Zhitomir: PP «Ruta», p. 468 [in Ukrainian].

2. Klimenko V.O. (2005). *Informacijni sistemi i tehnologii v obliku* [Information systems and technology in accounting]. Kyiv: Centr uchbovovi literaturi, p. 320 [in Ukrainian].

3. Luchik S.D. (2014). Osoblivosti avtomatizacii obliku vitrat virobництва [Features of the automation of production costs]. *Buhgalters'kij oblik, analiz i audit – Accounting, Analysis and Audit*, issue IV (56), pp. 209-217 [in Ukrainian].

4. Metodichni rekomendacii z planuvannja, obliku i kal'kuljuvannja sobivartosti produkcii (robit, poslug) sil'skogospodars'kih pidpriemstv No 132 (18 trav. 2001 r.) [Methodical recommendations for planning, accounting and calculation of cost of goods (works, services) farm No 132 (05.18.2001)]. Zakoni Ukraini. (n.d.). [uazakon.com](http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm). Retrieved from <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm> [in Ukrainian].

5. Nacional'ne polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 1 «Zagal'ni vimogi do finansovoi zvitnosti» № 73 vid 7 ljut. 2013 r. [National provision (Standard) 1 «General Requirements for Financial Reporting» No 73 (02.07.2013)]. Verhovna Rada Ukraini. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> [in Ukrainian].

6. Osmjatchenko V.O., Matjuha M.M. (2013). Elektronne dokumentuvannja u buhgalters'komu obliku [Electronic documentation of accounting]. *Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo torgivel'no-ekonomichnogo universitetu – Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, Issue 2 (88), pp. 98-108 [in Ukrainian].

7. Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 16 «Vitrati» No 318 vid 31 grud. 1999 r. [Regulation (Standard) 16 «Expenses» No 318 of December 31. 1999]. Verhovna Rada Ukraini. (n.d.). zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> [in Ukrainian].

8. Tereshhenko L.O., Matienko-Zubenko I.I. (2004). *Informacijni sistemi i tehnologii v obliku* [Information systems and technology in accounting]. Kyiv: KNEU, p. 187 [in Ukrainian].

9. Virobnictvo v «1S:Buhgalterii 8.1» [Production for «1С: Accounting 8.1»]. *Avtomatichno z Dt-Kt* (2011). No 11. (n.d.). dtk.com.ua. Retrieved from <http://dtk.com.ua/show/4cid0869.html>. [in Ukrainian].

Аннотация

Лега О.В., Яловега Л.В. Управленческий учет затрат производства в условиях автоматизированной обработки информации

Целью статьи является определение основных направлений эффективного использования системы «1С: Предприятие 8.2» по автоматизации учета затрат производства и калькуляции продукции (работ, услуг) в сельскохозяйственных предприятиях.

Для изучения теоретико-методических аспектов отображения учета затрат производства в информационной среде применялись методы индукции и дедукции.

Рассмотрены основные этапы автоматизации учета затрат и калькуляции продукции в системе «1С: Предприятие 8.2»: справочники; основные первичные и отчетные машинограммы, обеспечивающие процесс формирования и калькуляции себестоимости продукции. Автоматизация учета затрат производства с использованием программного продукта «1С: Предприятие 8.2» позволяет получить достоверную и наиболее полную информацию для принятия стратегических решений.

Ключевые слова: затраты, производство, калькуляция, автоматизация учета, продукция.

Abstract

Leha O.V., Yaloveha L.V. Managerial accounting of production cost under the conditions of automated processing of information

The article is aimed to identify the main directions of an efficient application of the system «1С: Enterprise 8.2» concerning the automation of production cost accounting and the calculation of products (work, services) at agricultural enterprises.

The methods of deduction and induction were used to study the theoretical and methodical aspects of reflection of production cost accounting in information environment.

The main stages of cost accounting automation and the calculation of products in the system «1С: Enterprise 8.2»: guidebooks; basic original and reporting data sheets that provide the process of formation and calculation of product costs are considered. The automation of production cost accounting using the software product «1С: Enterprise 8.2» allows to obtain the precise and complete information for making strategic decisions.

Key words: cost, production, calculation, accounting automation, products.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2016 р.